CAPUT XXXVII.

a Idem.

VEnerabilis frater noſter *b* Portuen. Epiſcopus ſupplicavit, ut cum quandam prabendam, quæ in Argentinen. Eccleſia tamdiu vacaverat, quod donatio ejus erat ad Sedem Apoſtolicam *c* devoluta, I. clerico *d* contulerit, dum in illis partibus legationis officioſungeretur, ſuam collationem benigno proſequeremur affectu. Verum procurator Argentini Capituli propoſuit ex adverſo, quod idem Capitulum hoc audito *e* conſuetudinem allegans antiquam, inviolabiliter obſervatam, juxta quam nullum niſi nobilem, & *f* liberum, & ab utroque parente *g* illuſtrem, honeſtæ converſationis, ac eminentis ſcientiæ in ſuum conſortium hactenus admiſerat, ne contra hoc fieret (maxime cum nulla tunc prabenda vacaret antequam monitorias, vel executorias litteras recepiſſet) ad Sed. Apoſt. appellavit. Et *infra*: Nos igitur attendentes, quod non generis, ſed virtutum nobilitas, vitæque honeſtas gratum Deo faciunt, & inoneum ſervitorem, ad cujus regimen non multos ſecundum carnem nobiles, & potentes elegit, ſed ignobiles, ac pauperes, eo quod non eſt perſonarum acceptio apud ipſum, & vix ad *b* culmina dignitatum (nedum ad prabendas) viri eminentis ſcientiæ valeant reperiri, exceptiones hujuſmodi non duximus admittendas: *Et infra*: Diſcretioni veſtræ mandamus, quat. ſi vobis conſtiterit prædictam prabendam vacaſſe, quando ipſam dicto I. *i* Epiſcopus contulit memoratus, ipſum ad eam recipi faciatis.

NOTÆ.

1 a *Idem.*) Gregorius videlicet, cujus integra epiſtola cum careamus, agnoſcere non poſſumus, quibus reſcripſerit in præſenti Capitulo ne, vel Epiſcopo Argentino, aut alii.

b *Portuenſis.*) Otho videlicet Blancus de Alerano, Diaconus Cardin. tituli Sancti Nicolai in Carcere, a Gregorio IX. creatus, celebris tum doctrina, tum nobilitate. Plura de eo refert Ughellius *t.* 1. *Italia, in Eccleſia Portuen. num.* 39. *fol.* 158.

c *Devoluta.*) Per quem temporis lapſum devolutio hæc fiat ad Romanum Pontificem, expoſui *in c.* 2. *de ſuppleud. neglig.*

d *Contulerit.*) De poteſtate legati circa beneficia vacantia reſervata, vel non, egi *in c. dilectus, de offic. Leg.*

2 e *Conſuetudinem.*) De hac Eccleſia Argentinenſi, & ejus Epiſcopatu, hæc ſcripſit Bucelinus *p.* 1. *Germaniæ ſacræ, f.* 6. „ Potentiſſimus omnino Epiſcopatus, cujus Canonici a multis ſæculis, non niſi e ſumma nobilitate adlecti, comprobata plurimis majoribus, & avis generis dignitate, ex Imperii Comitibus, Liberis Baronibus, multi item ex Principum Maximorum familiis explenduere. „ Sunt enim plures Eccleſiæ & monaſteria utriuſque ſexus, quæ non niſi nobilibus patent, ut de Herbipolenſi Eccleſia refert Albertus Argent. *in chron.* ibi: „ Epiſcopus Herbipolenſis civitatem Herbipolenſem potenter obſedit pro eo, quod unus Civitatenſis prabendam Eccleſiæ Herbipolenſis contra Eccleſiæ conſuetudinem, quæ nunquam Civitatenſes receperat, impetravit a Sede. „ De cœnobio Luneburgenſi hæc ait Paulus Langius in chron. „ Luneburgenſis cœnobii Monachi omnes nobiles ſecundum ſæculum exiſtunt, nec in eo niſi ingenui ſuſcipiuntur. „ De aliis Monialibus Germaniæ idem tradit Jacobus a Vitriaco *l.* 1. *hiſt. Occident. c.* 31. ibi: „ Hæ ſiquidem adeo perſonas accipiunt, quod non niſi filias Militum, & Nobilium in ſuo collegio volunt recipere. „ Illuſtrat Alteſſerra de Ducibus *l.* 2. *c.* 8. *f.* 166. Idem paritatis ſtatutum in noſtra Hiſpania viget in Eccleſia Toletana, Monaſteriis Monialium Ordinis D. Jacobi, & aliis; cujus ſtatuti rationem probavi *in c.* 7. *de reſcr.*

3 f *Liberum.*) Ut expoſui *in c.* 1. *de ſervis non ordin.*

g *Ab utroque parente illuſtrem.*) Ut etiam ajebat Ivo Carnot. *ep.* 5. ibi: „ Ex utraque linea deſcendens nobilitatem generis, &c. „ quam nobilitatem veteres appellabant æquam proſapiam, ut Cyprianus ait *in vita ſancti Cæſarii*: Sanctus ac Beatiſſimus Cæſarius Arelatenſis Epiſcopus, territorii Cabilonenſis fertur fuiſſe indigena, cujus parentes æqua proſapia, quod eſt illuſtre & præcipuum nobilitatis exemplum, præ cunctis civibus ſuis fide, & moribus floruerunt. Et fallitur editor putans locum mendoſum eſſe, & reponens pro *aqua egregia*, ut jam notavit Juretus *ad Fvonum d. ep.* 5.

h *Culmina dignitatum.*) Id eſt Epiſcopatum, ut poſt Gloſſam *verbo Dignitatem, in c.* 2. *hoc tit.* docuerunt Chaſſaneus, & Fuſcus relati a Barboſa *de poteſt. Epiſcopi alleg.* 1. *n.* 4. unde Epiſcopatus non dicitur dignitas, ſed dignitatum culmen. Germonius *l.* 3. *de ſacror. immun. c.* 9. *n.* 9. Borellus *in ſumma deciſ. c.* 1. *tit.* 7. *n.* 6. Lotherius *de re benef. l.* 1. *q.* 9. *n.* 68.

i *Epiſcopus Legatus.*) Videlicet qui ut Legatus beneficia ad Sedem Apoſtolicam devoluta conferre poteſt, ex traditis *in c. dilectus, de offic. deleg.*

COMMENTARIUM.

4 TAm Juriſperiti, quam Politici late diſputant, utrum in Magiſtratibus, tam Eccleſiaſticis quam ſæcularibus conferendis, nobiles plebejis præferendi ſint, vel e contra? Et nobiles præferendos non eſſe, ſuadetur ex eo quia non generis ſed virtutum nobilitas, vitæque honeſtas gratum faciunt, & idoneum Deo ſervitorem, qui ad regimen Eccleſiæ non ſecundum carnem nobiles, ac potentes elegit, ſed humiles, ac pauperes, *c. recurrat, §. his ita*, 31. *q.* 4. quia apud Deum non gradus elegantior, ſed vitæ melioris actio comprobatur, *c. ſicut excellentiam* 23. *q.* 4. *c. nos qui*, 47. *d.* ulterius quia officia Reipublicæ magis petunt virtutem, quam nobilitatem, ut probant poſt D. Th. *de regim. l.* 4. *c.* 15. Joannes Kochier. *l.* 1. *polit. c.* 4. Nicolaus Bollo *de ſtatu polit. l.* 1. *diſcurſ.* 51. & *l.* 3. *diſcurſ.* 6. & ut Marius dicebat; nobilitas ex virtutibus cœpit. Tiraq. *de nobilit. c.* 4. *n.* 3. Joannes Garcia *edit. tr. gloſſ.* 18. *n.* 5. Theophilus *l.* 4. *l.* 6. *ſect.* 2, 4. 18. nam ut ajebat Caſſiodor. *l.* 5. *var. c.* 12. „ Hæc eſt indubitata nobilitas, quæ moribus probatur ornata. „ Eleganter Seneca *ep.* 47. ibi; „ Non miniſteriis illos æſtimabo, ſed moribus: ſibi quiſque dat mores, miniſteria caſus aſſignat. „ Quid enim oberit parens plebejus, ſi filius præclarum virtutis ſpecimen exhibet, & publicis officiis aptiſſimus exiſtit. Unde Romani, etſi nobilitatem plurimi facerent, tamen primam locum viris præclaræ virtutis dabant. Halicarnaſſeus *l.* 3. ibi; „ Apud nos Magiſtratus, & honores deferuntur non ditiſſimis, non his, qui longiorem majorum indigenarum poſſunt oſtendere ſeriem, ſed digniſſimis; nulla enim alia re, quam virtute hominis nobilitatem conſtare didicimus. „ Idem de Polonis refert Canonherius *vol.* 1. *aphoriſm. pag.* 355. De Turcis Laurentius Riſemberg. *de polit. Turc. c.* 4. Accedit, quia ſi Magiſtratus tantum, publicaque officia, & honores nobilibus deferrentur, deficeret calcar virtutum; ſiquidem præmiorum exhortatione mortales in virtutum ſemitam ducuntur; unde magis illi, qui ex ſe, quam qui longius ab origine merita repetunt, laude digni ſunt, ut docuit Carolus Scribanius *l.* 2. *de inſtit. polit. c.* 10. ubi dum de perſonis eligendis ad munera publica agit, ita ait; „ Quid voles nobilitatem, parentes nimirum viros magnos, factiſque ac virtute præclaros defideras. Verum quo tibi fortia majorum facta tuorum hæc fuerunt, tua non ſunt, neque virtutem cum ſemine parentes transfundunt. „ Nec deſunt exempla eorum, qui infimo loco nati, ad principatum, & res magnas gerendas evecti fuerunt. Auguſtus avum habuit argentarium, patrem adſtipulatorem. Cic. *ep. ult. ad Quintum fratrem*. Pertinax Imperator libertino patres natus eſt. Dio *l.* 76. Plato gladiatore, & Socrates marmorario, ut probat Theoph. *c.* 5. *f.* 897. De Maximo Valerio, Anaſtaſio, & aliis idem refert Scombornerius *l.* 2. *polit. c.* 4. ita docuerunt plures congeſti a Barb. *de Canonicis c.* 132. & *voto* 93. D. Joan. de Larrea *deciſ.* 41. Contrariam tamen ſententiam, imo nobiles cooptandos eſſe in Magiſtratus, ſive Eccleſiaſticos, ſive ſæculares, plures docuerunt, quos noviter ſequuntur Junius *c.* 1. *polit. c.* 10. Creſolius *l.* 2. *myſlag. c.* 4. Kochier *l.* 5. *polit. c.* 2. Rouſſelius *l.* 2. *hiſtor. Pontif. juriſd. c.* 5. *n.* 19. Bobadilla *l.* 1. *polit. c.* 4. Angelus & Stephanus Garonius *de Senatoribus l.* 1. *tit.* 4. *c.* 2. pro quibus faciunt Halicarnaſſeus *l.* 2. ibi: „ Tunc Athenienſium Reſpublica floreba t, quando Patricios, penes quos fuit civitatis regimen, ex illuſtribus familiis diligebant. „ Facit illud Deuteron. c. 1. „ Tuli de Tribubus veſtris viros ſapientes, & nobiles, conſtitui eos principes tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, ac decanos. „ Fulcitur etiam hæc prælatio nobilium *ex l. honor, §. de honoribus, ff. de muner. & honor. l.* honoret, *§. is qui, ff. de Decur. l.* 1. *de C. con. in publicis horreis l.* 10. *l. ad ſubeunda, C. de Decur. eodem libro*. Ex pluribus plura congerit pro hac ſententia D. Joannes de Larrea *dec.* 41. Accedit etiam, quod humili loco orti & evecti impudenter ſe gerunt, priſtinæ ſuæ conditionis immemores. Claudianus *l.* 1. *in Eutropium*.

Aſperius nihil eſt humili cum ſurgit in altum:
Cuncta ferit, dum cuncta timet, deſevit in omnes,
Ut ſe poſſe putat; nec bellua terrior ulla eſt,
Quam ſervi rabies in libera colla furentis:
Agnoſcit gemitus, & pœna parere neſcit,
Quam ſubjit: dominique memor, quem verberat, odit.

Quare nonnulli Carolum Magnum, & Ludovicum filium non leviter perſtringunt, quod obſcuros & nullius nominis homines ad ſummos Eccleſiaſticos honores evehebant, ut referunt Theganus *in vita Ludovici Pii, c.* 10. Fileſacus *in querel. Eccl. Gall.* licet eos ob temporis conditionem excuſet Turturetus *in Sacello ſacro, c.* 5. Sed hæc omnia utriuſque ſententiæ fundamenta, non tam contraria ſunt, quam diverſa: ita enim poſſunt accipi, ut eligantur ad officia, ſeu munera publica illi, quos virtus, quos genus præcipue reddunt commendabiles. Virtus primum, & præcipuum fundamentum eſt, nam qui probatæ vitæ ſunt, ceteros antecedunt, *l.* 6. *C. ad leg. Juliam repetund. l.* 1. *in fine, C. de offic. Magiſtr. milit.* Genus autem ut poſtremum quæratur: & ſi pariter virtutibus pollent nobilis, & plebejus, eligatur nobilis, ſi autem differunt, quia alter nobilitate clareſcit, alter virtutibus & litteris floret, iſte eligatur omiſſo nobili, ut latius proſequuntur Bobadilla *diſt. c.* 4. Larrea ubi ſupra.

CAPUT VI.

a Idem.

CUm olim *b* priori Sanctæ M. dederimus in mandatis, ut Gu. Diacono in aliqua Eccleſia civitatis, vel dicec. Luc. auctoritate Apoſtolica provideret, idem præfatum Gu. Eccleſiæ ſancti Petri de Vico Rectorem, auctoritate hujuſmodi niſus eſt deſignare, in qua Rector ab ejuſdem Eccleſiæ clericis eligi conſuevit, excommunicationis ſententiam nihilominus proferens in rebelles. Cum igitur mandatum hujuſmodi ſe ad talia non extendat, nec ad Rectoriam, vel *c* dignitatem noſtra ſeratur intentio, cum pro ſimplici beneficio juſſio noſtra manat: mandamus quatenus, tam inſtitutionem hujuſmodi, quam excommunicationis ſententiam propter hoc latam denuncies non tenere.

NOTÆ.

1 a *Idem.*) Gregorius videlicet IX. Et licet non conſtet, cui reſcribat, credi poteſt reſcribere Epiſcopo Lucenſi Marco Guercio dicto, qui a Gregorio IX. electus & conſecratus fuit anno 1236. ut refert Ughellius *t.* 1. *Italiæ ſacra, in Eccleſia Lucenſi, n.* 63.

2 b *Priori.*) Non autem ſimiles litteras monitorias, vel executorias direxerat Epiſcopo Lucenſi, qua his temporibus Lucenſis populus in Romanam Eccleſiam, & Lucenſem Epiſcopum nonnulla perpetraverat; quare Gregorius IX. vinculo excommunicationis eum innodavit, civitatem Epiſcopali dignitate privavit, remotoque Opizone Epiſcopo, vices ſuas commiſit Florentino Epiſcopo ut refert Ughellius *ubi ſupra. num.* 62.

3 c *Rectoriam, vel dignitatem.*) Conſonant textus *in c.* 4. *hoc t. in* 6. & cum litteræ hujuſmodi expectativæ ſint odioſæ, eum per eas juri ordinariorum collatorum derogetur, ideo non ſunt ampliandæ, ſed reſtringendæ. Unde dubium eſt, utrum in hujuſmodi mandatis de providendo beneficio comprehendantur prædendæ Eccleſiæ Cathedralis? Et comprendi, *ex c. pro illorum* 22. *hoc tit. c. tua* 32. *de verb. ſign.* docuerunt plures congeſti a Garcia *de benef. 1. p. c.* 6. *n.* 54. Sed rectius ex ratione ſupra allata contrarium tenuerunt Corraſius *de ſacerd. 1. p. c.* 5. *n.* 5. Quintanadvennas *l.* 1. *Eccl. c.* 3. *n.* 14. Cæſar *de Eccl. hier. diſp.* 12. *nu.* 39. quæ ſententia limitanda eſt, quando in ipſa Eccleſia non ſunt alia beneficia, niſi prædendæ: tunc enim ne illuſorium reddatur reſcriptum, licet ſimplex ſit, ut provideatur de beneficio, poterit de prædenda provideri, ex regula textus *in c. in hic* 30. *de privil.* docet Suarez *de legib. l.* 8. *c.* 28. *n.* 2.

TITULUS VI.

De Clerico ægrotante, vel debilitato.

CAPUT PRIMUM.

Gregorius *Candido Epiſcopo* a *de Urbe veteri*.

CUm percuſſio corporalis imminet, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur; & ideo non debet a nobis addi flagellatis afflictio, ne nos culpæ, quod abſit, offenſa reſpiciat. Et quia præſentium lator calumnioſus pro hac percuſſione, quam ſuſtinet, conſueta ſibi commoda ab Eccleſia veſtra aſſerit negari: ideirco fraternitatem tuam præſentibus hortamur epiſtolis, quatenus nihil eum ad percipienda quæ conſueta ſunt, hæc ægritudo debeat impedire: quia diverſis in Eccleſia militantibus, varia ſicut noſti, ſæpe contingit infirmitas. Et ſi hoc fuerint exemplo deterriti, nullus de cetero, qui Eccleſiæ militet, poterit inveniri: ſed ſecundum loci ejus ordinem quæque ei, ſi ſanus eſſet, poterant miniſtrari, de ipſa exiguitate, quæ Eccleſiæ poteſt accedere, fraternitas tua divini contemplatione judicii ægrotanti præbere non deſinat: quatenus in hujus rei adminiſtratione ad eleemoſynam potius videaris, quæ ſunt conſueta exſolvendo convertere.

NOTÆ.

1 a *Urbe veteri.*) Ita reſtituo epigraphen, & litteram hujus textus ex regeſto epiſtolarum D. Gregorii, ubi *l.* 2. *indict.* 10. *ep.* 5. reperitur hic textus. Urbs Vetus, hodie dicta Orvieto, civitas eſt Etruſcorum, ita dicta, quia veteranis militibus & emeritis Romanis ſatis commodum domicilium præſtabat: prælto inſidet colli, diſtat ab urbe mill. 60. a Peruſio 30. a Tiberi fluvio 3. Habet Eccleſiam Cathedralem D. Conſtantino dicatam, cujus Epiſcopo Candido dicto miſſa eſt præſens epiſtola, quæ etiam reperitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 1. & apud Gratianum *in c. cum percuſſio* 7. *qu.* 2. De ſitu & origine ipſius civitatis plura congerit Ughellius *t.* 1. *Ital. ſacra, fol.* 382.

COMMENTARIUM.

2 Concluſio traditur & probatur. EX hac Divi Gregorii epiſtola præſens communiter deducitur diſputanda aſſertio; „ Clericus beneficiarius ægrotus integre percipit fructus ſui beneficii. „ Quæ aſſertio probari poteſt *ex c. communiter*, 33. *d. c. præcepta* 55. *diſt. c.* 1. 2. 3. & 4. 7. *q. ult. e. ſi quis Abbas* 16. *q.* 2. *c. ſignificatum* 11. *de præb. c. in nullo* 18. *q.* 2. *c.* 1. *de cleric. non reſid. l.* 6. *c. grandi, de ſuppenda neglig. eodem l. c. Gonſaldus* 17. *q.* 2. *c. relatio* 21. *q.* 2. *c. ex tranſmiſſa, de conceſſ. præb. in* 2. *collect. c. cum inter, de elect. c. licet, de cenſib. c.* 1. 82. *diſt. c. venerabilis de offic. deleg. c. is cui, de elect. l.* 6. *c.* 1. 82. *diſt.* Illuſtrant ultra congeſtos in præſenti a Barboſa & Garauna, idem Barboſa *l.* 3. *jur. Eccl. c.* 10. Solorzanus *de jurib. honorariis n.* 228. Ugolinus *de irregul. c.* 65. *§.* 2. *n.* 2. Gibalinus *eod. tract. cap.* 2. *p.* 3. *in fine*.

3 Impugnatur tradita aſſertio. Sed pro dubitandi ratione ita in præſentem aſſertionem inſurgo; Proventus, fructuſque beneficii præſtantur propter officium, miniſteriumve in Eccleſia impenſum, *c. fin. de reſcr. in* 6. notavi *in c. cum ſecundum, de præbend.* Sed beneficiarii ægroti non deſerviunt Eccleſiæ, ſed eorum coadjutores, ut ſequenti commentario dicemus. Igitur fructus, ſeu proventus beneficii percipere non debent; juxta Gloſſam *in l. quamvis, verbo Denegandæ, ff. de damno infecto*, ibi; „ Qui non laborat, non manducet; „ quam ſequuntur Baldus *in c.* 1. *n.* 2. *de teſtibus*, Cephalus *l.* 1. *conſil.* 70. Surdus *conſil.* 42. Facit Caſſiodorus *l.* 5. *ep.* 36. ubi de quodam milite, qui ob adverſam valetudinem e caſtris mittebatur, ait: „ Otium tibi non ignobile (*lege* non ignobile) præſenti juſſione largimur, quia non eſt ignaviæ culpa; quem excuſat miſeranda calamitas. Sed ſicut tibi remiſſam vitam concedimus; ita te donativo præſenti auctoritate privamus; quia non eſt æquum, ut cum de tuo cognoſcaris idoneus, rem laborantium accipere debeas otioſus. „ Unde cum clerico ægroto coadjutor detur, ex juribus ſequentibus; & ipſe coadjutor, quia altari ſervit, de altari vivere debeat, iniquum erit, ut ipſe propriis ſtipendiis militet; qui autem non deſervit, fructus percipiat, cum ſufficiat illi retinere titulum beneficii cum juribus honorariis, ut honorarii jure civili retinebant, *l. decurionibus §. C. de ſilent. l.* 12. ibi; „ Honore curiæ ſine aliqua functione lætentur, immunitatiſque gaudio plena dignitatis lætitia potiantur, ut dignitatem ſolam habeant ex Senatu. *Novel. 7. Juſtin. ibi*: Ut nihil aliud niſi purum honorem, iis quibus præbebatur, conferret, „ junctis traditis a Cujac. *in l. ult. C. de primiterio*, Caſſaneo *in catalogo gloriæ conſidet. 5. verb. Honorarii*. Igitur non recte in præſenti docetur ægrotum integre fructus ſui beneficii percipere debere.

4 Traditur ratio decidendi. Qua dubitandi ratione non obſtante, vera eſt præſens aſſertio, cujus rationem expreſſit ipſe D. Greg. in illis verbis: „ Non debet a nobis addi flagellatis afflictio. „ Afflictis enim non eſt danda afflictio, ne quis duplici damno afficiatur, *c. ſi mulier, 5. diſt. l. ſure 6. ff. de jure dot. l. ſi pecuniam §. ult. ff. de cond. ob cauſam, c. licet, de conſtitut. auth. navigia, C. de furtis, l. navis, §. cum autem, ff. ad leg. Rhodiam, l. cum a matribus 7. Cod. qui petant, tut. l. Præſes, C. de appel. l. ſi ſervus, ff. de exceptionibus*, plura Barboſa *in axiom. verbo Afflictio*. Aliam rationem reddit ipſe Gregorius in illis verbis; „ In Eccleſia militantibus varia, ſicut noſti, ſæpe contingit infirmitas. „ Sepe enim viri litterati gravi morbo laborant, ut ait Juſtinianus *in §. item ſurdus, Inſtit. quibus modis teſtamenta*. Unde ſicut militibus ſenio, laboribuſque confectis prædia, & poſſeſſiones ad eorum alimoniam præſtabantur: *leg. item, §. item ſi forte, ff. de rei vind. l. in agris* 22. *ff. de acquir. rer. dom.* plura Solorzanus *t.* 2. *de jure Indiarum, l.* 2. *c.* 1. *n.* 48. ita & qui in hac militia cœleſti militant, ut ait D. Greg. hic, debent fructus ſui beneficii percipere: clerici enim dicuntur militare, *c. militare* 23. *q.* 1. *c. quid prodcrit* 61. *d. c. Salvator* 1. *q.* 3. *c. qui in qualibet, t.* 1. *q.* 7. *authent. Sed hodie, C. de Epiſc. & cleric.* Unde recte concludit idem Gregorius *in c. ſcripſit* 7. *q.* 1. " Omnino injuſtum eſſe, ut ſi „ moleſtia corporis irruit, honore ſuo privetur ægrotus; at- „ que ideo hoc per nos fieri nullatenus poteſt, ne peccatum „ in mea anima ex ejus diſpoſitione veniat. „ Facit etiam quod infirmitas ſemper excuſat, *l.* 2. *§. ſi quis in judicio, ff. ſi quis caut. l. quæſitum, §.* 1. *ff. de re jud. l. apud, §. in arbitrio, ff. de doli exc. l. inter* 48. *de adminiſtr. tit. l.* 18. *§.* 11. *de muner.*

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

& hon. leg. penult. §. hoc circa, de jure immunit. l. sed nec §. ult. ff. locati, l. si pecunia 5, de condict. caus. dat. l. cum heres de stipulat. l. si cui 38. §. ult. ff. ex quib. caus. major. l. idem 8. ff. ad leg. Aquil. l. 14. ff. de re milit. excusatque a mora, & pœna, *l. si vehenda, ff. ad leg. Rhodiam, l. Celsus, §. 1. ff. de arbitr.* faciuntque aliæ rationes expressæ *in l. cum a maribus 7. qui pet. tut. l. præses 5. C. de appell. l. si servus, Cod. de evict. l. qui operas 38. ff. locati, l. 6. Cod. de re milit. l. 12. l. post 40. ff. de excus. tut. l. 1. Cod. de his qui morbo.* Et tandem quia famuli ægri nobis servire intelliguntur, *lib. 4. §. Stichus, ff. de stacu l. in rebus, §. possunt, ff. commodati.* Idem dicendum est de sano, sed adeo aggravato, ut non possit Ecclesiæ inservire. Marinus *l. 2. resol. c. 40.*

5 Dissolvitur difficultas.

Nec obstat dubitandi ratio supra expensa; nam licet verum sit, coadjutori congrua stipendia esse assignanda, tamen nihil impedit quin dividantur fructus beneficii inter ægrotum, & ejus coadjutorem, & casu quo non sint congrui, & sufficientes, providebit Episcopus, ut docuit Glossa *verbo Portionem, in c. 3. hoc tit.* cujus doctrinam approbavit lex *18. tit. 16. par. 1.* " Mas si otras enfermedad oviesse qualquier que le embargasse, porque non pudiesse servir, pueden poner otro, que le ajude a cumplir su oficio, è el enfermo sera prelado de ella, èel otro como vicario, è deben vivir ambos de la renta de la Iglesia: y si por aventura aquellas rentas de la Iglesia no pudiessen cumplir à ambos, ha las de tomar aquel que las serve, e el Obispo debe dar al enfermo de que pueda vivir. " Nec obstat quod diceremus de Senatoribus honorariis, nam cum illi tantum ad honorem eligerentur, nullis assignatis stipendiis, *l. decurio, 41. l. nullas 50. C. de Decur. l. 1. l. omnes 9. C. de metatis, l. 12.* nullo damno afficiebantur si ullos fructus non perciperent, ex regula *Scienti, lege non videtur 145. ff. de regim. jur.* Contrarium procedit in præsenti casu; nam clericus ægrotus, cum beneficium assequutus est, quoad honorem, & proventus illud obtinuit: unde non debet ob adversam valetudinem fructibus ejus privari.

CAPUT II.

Eugenius III. a Papa *Sazensi Episcopo.*

PResbyterum, cujus duos digitos cum medietate *b* palmæ a prædone abscissos esse significasti, Missam celebrare non permittimus, quia non secure propter debilitatem nec sine scandalo, propter morbi deformitatem id fieri posse confidimus. Ipsum autem ceteris officiis sacerdotalibus fungi minime prohibemus.

NOTÆ.

a *Ugenius.*) In hac sexta collectione non exprimitur, cui rescribat Eugenius: in prima autem, *sub hoc tit. c. 2.* legitur, Eugenius Joello Archiepiscopo, sed perperam; quare ita restituo inscriptionem, prout habetur post Concilium Lateran. *par. 26. c. 15.* Sazensi Episcopo. Sazina, seu Sassina ponitur a Plinio in sexta Italiæ regione, & ejus meminit Silvius Italicus *lib. 8.* ibi: ", His Sassina dives lactis, " Plura de ejus conditoribus, & situ tradit Ughellius *t. 2. Italiæ, fol. 702.* Habuit Ecclesiam Cathedralem jam a primis seculis. Ejus Præsuli Alberico, seu Alerico, missa est præsens decisio, cujus aliæ partes extant *in c. 2. ne clerici vel monachi, c. 2. de apostatis,* ubi alia notabimus.

b *Meditatæ palmæ.*) Deformitatem eam vocat Imperator *in leg. 2. Cod. Theodos. de tyronib.* Hæc verba exposui *in cap. 1. de corpore vitiat.* sub quo titulo compilandum esse textum hunc a præsenti rubrica fugitivum voluit Cironius in fine hujus tituli.

CAPUT III.

a Lucius III.

DE rectoribus Ecclesiarum lepræ macula usque adeo infectis, quod altari nulla possunt ratione servire, nec sine magno scandalo illorum, qui fani sunt, Ecclesias *b* ingredi, hæc tuam volumus fraternitatem tenere, quod eis dandus est coadjutor, qui curam habeat animarum, & de facultatibus Ecclesiæ ad sustentationem suam congruam recipiant portionem.

NOTÆ.

a *Lucius.*) Ita etiam legitur post Concil. Lateran. *p. 37. c. 4.* in prima autem collectione, *sub hoc tit. cap. 3.* additur Pars capitis *ad aures*, unde deducitur, in præsenti referri fragmentum textus *in capit. ad aures 6. de referiptis.*

b *Ecclesias ingredi.*) Unde quoad laicos certa debet designari Ecclesia separata ab aliis fidelibus, ut latius dicemus *in c. 2. de conjug. leprof.*

CAPUT IV.

a Clemens III.

TUa nos duxit fraternitas consulendos, *Et infra*: De sacerdote vero, qui divino judicio lepræ morbo respersus in parochiali Ecclesia prælationis officio fungitur, tibi duximus intimandum, quod pro scandalo, vel abominatione populi debet ab administrationis officio removeri: ita quidem, quod juxta facultates Ecclesiæ sibi necessaria, quamdiu vixerit *b* ministrentur.

NOTÆ.

a *Clemens III.*) Ita etiam legitur in secunda collectione, *sub hoc tit. c. 1.* nullibi tamen exprimitur, cui rescribat Clemens; Cujacius tamen in præsenti existimat missam esse hanc decretalem Linconiensi Episcopo.

b *Ministrentur.*) Juxta adducta supra *in c. 1.*

CAPUT V.

a Innocentius III. *Arelat. Episcopo.*

EX parte tua fuit propositum coram nobis, quod cum ven. fr. nost. Arausicen. Episcopus gravi, & incurabili morbo fere jam per quadriennium laboraret, ita quod pastorale officium non potuit, nec potest ullatenus exercere: nobilis de Bautio *c* Princeps terræ illius, Consules, ac cives civitatis ejusdem a te postularunt incessanter, ut tam ipsis, quam Arausicensi Ecclesiæ, cum sis Metropolitanus eorum, studeas providere. Verumtamen cum prædictum Episcopum ad cessionem compellere nec possis, nec debeas ullo modo, nec afflicto afflictio sit addenda, imo potius sit ipsius miseriæ miserendum, eo quod ipse vir bonus extiterit, & honestus, & Ecclesiam sibi commissam salubriter gubernarit: quid super his agere debeas, Sed. Apost. duxisti consulendum. Nos igitur volentes tam præfato Episcopo, quam Ecclesiæ suæ salubriter provideri, f. t. taliter respondemus, & per A. s. mandamus, quat. illi coadjutorem associes virum providum, & honestum, per quem tam Episcopo, quam populo sibi commisso salubriter consulatur.

NOTÆ.

a *Arelatensi.*) Ita etiam habetur *in c. 1. hoc tit. in collect.* De Ecclesia Arelat. nonnulla notavi *in c. 16. de off. del.*

b *Arausicen.*) Arausio civitas est Galliæ, vulgo dicta *Orange*, cujus meminerunt Ptolomeus *l. 2. c. 10.* Strabo *l. 4. c. 4.* Plinius *l. 3. c. 3.* Mela *l. 2. c. 5.* Sidonius *l. 6. ep. 12.* Principatus nobilissimus, qui nunc ditionis est Nassovienium Principum: fuit olim Arausio Secundanorum, in provincia Viennensi prima, sicut Arelate Sextanorum; quo modo appellabantur coloniæ illæ a legionum, quæ ibi erant præsidio, ut refert Mela supra. Habet Ecclesiam Cathedralem suffraganeam Archiepiscopi Arelatensis, de qua videndus Chenu *in chron. Episc. Gallic, fol. 31. verbo Aurange.* De eo Episcopo ad Arelatensem ejus Metropolitam scripta est præsens Decretalis Innoc. III. quæ extat *in c. ex parte, de clericis ægrotant.* Alia de ipsa Ecclesia, & ejus Præsulibus cumularunt Frat. Sammarth. *t. 2. Gallic Christ. fol. 198.*

c *Princeps.*) Qui appellatur vulgo *Prince d' Orange.*

CAPUT VI.

Honorius III. *Episcopo* a *Aversan.*

COnsultationibus. *Et infra*; Archidiacono autem, quem morbo paralytico laborantem, officium linguæ asseris amisisse, coadjutorem poteris adhibere, maxime si de ipsius processeris voluntate.

NOTÆ.

1 a *Aversan.*) Ita legitur in quinta compilatione, *sub hoc ti. c. unic.* Aversa hodie Amberfa dicta est in Compania Felici, octo a Capua milliaribus, in ruinis veteris Atellæ constructa, de qua plura tradunt Paulus Jovius *l. 4.* Ughellius *t. 1. Italiæ sacræ, f. 548.* Habet Ecclesia Cathedralem, cujus mentio fit *in c. consuetudine, 8. d.* Joanni Lamberto ejus Prælato, qui ex Archidiacono Amalphitano ab Hon. III. Episcopus Aversanus consecratus fuit anno 1225. & floruit usque ad annum 1234. ut refert Ughellius supra *n. 13.* & Cironius *in præsenti, & in præmissis*, rescribit in præsenti Honorius.

COMMENTARIUM.

2 Conclusio deducitur & probatur.

EX his quatuor decisionibus talis deducitur assertio; " Episcopo, vel aliis Ecclesiarum Prælatis ægrotis dandus " est coadjutor, qui in Ecclesia ministret. " Probant ultra jura congesta in præsenti, & sub eodem titulo *l. 6.* textus *in c. quamvis, c. petisti, c. nihil, §. ecce 7. q. 1. c. venerabili 27. de offic. deleg. c. fin. q. ult. c. grandi, de suppl. l. 6. c. extransmissa, de concess. præb. benef. integr. c. is cui, de elect. in 6.* Conc. Agathense *can. 23.* ibi: " Si officium Archidiaconatus propter simpliciorum natu- " ram implere, aut expedire nequiverit, ille loci sui nomen " teneat, & ordinationi Ecclesiæ, quem elegerit Episcopus, præ- " ponatur. *Arausic. c. 29.* ibi: Si post omnia occurrerit imbecil- " litas fragilitatis humanæ, ut si quis Episcopus per infirmi- " tatem, debilitatemve in aliquam hebetudinem sensus inci- " derit, aut officium oris amiserit, ea quæ nonnisi per Epi- " scopos geruntur, non sub præsentia sua presbyteros agere " permittat, sed Episcopum evocet, cui hoc, quod in Ecclesia " agendum fuerit, imponat. " D. Greg. *l. 1. ep. 8.* D. Ambr. *ep. 79.* ubi scribit Episcopo Basso datum esse Senecionem in consortium regendæ Ecclesiæ: & *ep. 1. Tarracon. provinc. ad Hilarium Pontif. Romanum*, ubi refertur Nundinarium Episcopum Barcinonensem sibi adscivisse Irenæum. Zacharias Pontifex *ep. 6. ad Bonifacium Episcopum*, ibi: " De eo quod tibi succesio- " rem constituere dixisti, ut te jubente in tuo loco eligatur " Episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra " omnem ecclesiasticam regulam, vel institutа Patrum esse mon- " stratur: sed volumus, ut tibi ministret, & sit in Evangelium " Christi adjutor. " Idem de se refert Greg. Nazianz. *ep. 39.* Narcisso etiam Hierosolymorum Episcopo datus fuit coadjutor Alex. ob ingravescentem ætatem, referente Eusebio *l. 9. c. 9. & 10.* Illustrant ultra congestos in præsenti a Garanna & Barb. *l. 3. juris Eccles. c. 10. de coadjutoriis*, idem *de potest. Episcop. alleg. 57. & de Canonicis c. 23. & voto 56.* Sebastianus Cæsar *de Eccl. literar. q. 2. proœm. §. 4.* Chopinus *de sacra pol. l. 1. tit. 2. n. 18.* Salgado *de protect. 3. p. c. 2. n. 44.* Azor *2. p. moral. l. 3. c. 2. q. 9.* Valenzuela *consil. 98.* Ferro Manrique *de differentiis, q. 115.* Rota apud Peanam *t. 1. decis. 392.* Filesacus *in c. quoniam 14. de offic. ordin. §. 2.* Tondutus *variar. resol. par. 2. c. 1. §. 14.* Bosquetus *ad Innoc. l. 2. ep. 121.* Petrus Greg. *l. 1. partit. tit. 27. c. 6. & de benef. c. 2. n. 13. & c. 38. n. fin. & l. 15. syntagm. c. 25.* Duarenus *l. 3. de sacris Eccles. c. 5.* Narbona *de stat. an. 60. q. 5.* Pontanel. *decis. 212.* Fragoso *de regim. l. 1. disp. 21. §. 5.* Chopinus *l. 2. monast. tit. 3. n. 7.* Mendoza *l. 1. Concil. Illib. fol. 15.* P. Marcha *l. 6. concord. c. 8.* Robertus *l. 1. rer. Judic. c. 7.* Langleus *l. 7. semest. c. 4.* Mornarcius *in l. 6. ff. de judic.* Paulus Zacchias *consil. 20.* Altesserra *l. 1. dissert. c. 2. cum seq.*

3 Impugnatur tradita assertio.

Sed hæc assertio non levem patitur dubitandi rationem, quæ nascitur ex veteris Ecclesiæ lege, videlicet nulli viventi Episcopo alium superponendum, aut superordinandum esse, nisi in ejus locum, quem culpa capitalis dejecit. Conc. Aurel. 5. *can. 12.* Meldense *can. 47.* Constantinop. 8. sub Hadriano *act. 5. post ep. Nicolai ad Photium*, Julius Pontifex *ep. 2. ad Orientales*, Damasus *ep. 1. ad Paulinum*: lepide in eam rem B. Leo Magnus *ep. 89. ad Episcopos Viennenses Ecclesiæ*, dum ait: " Episto- " la quoque ingesta est civium ipsius, & numerosa subscri- " ptione singulorum firmata, invidiosissimis contra Hilarium " plena querimoniis, quod Projecto Episcopo suo ægrotare li- " berum non fuisset, cum illi vix ex morbo decumbenti Hil- " larius Viennensis Primas, & Legatus Sed. Apost. succesio- " rem daret. " Quod cautum fuit duplici ex causa: prima, ne duo simul in una civitate darentur Episcopi, contra Conc. Nicænum 1. *can. 8.* Tolet. 12. *can. 4.* & ea quæ congessi *in c. quoniam 14. de offic. ordin.* Secunda, ne detur succesio in dignitatibus, & beneficiis ecclesiasticis, contra ea quæ adduxi *in c. 1. de prabendis*, præcipue admissa futura succesione cum voto captandæ mortis alienæ, quod Ecclesia semper improbavit, ut dicemus infra *in c. 1. de consess. prabend.* Igitur non recte in præsenti docetur Episcopo, vel aliis Ecclesiarum Prælatis ægrotantibus dandos esse coadjutores.

4 De coadjutore ex justo electi.

Qua difficultate non obstante, vera est præsens decisio, pro cujus expositione sciendum est, coadjutorum usum, tam in temporalibus, quam spiritualibus, seu ecclesiasticis ministeriis receptum, & magno mortalium consensu probatum semper

fuisse: ut constat *ex c. grandi, de suppleud. neglig. l. 6.* undetextum *in l. cæcus 6. ff. de judiciis*, ubi docetur, cæcum judicis officio fungi posse, intelligit Bartolus ibi, quem sequitur Mornacius, de coadjutore dato. Jure etiam civili tutoribus iis, qui non sufficiunt administrationi, dantur actores, sive curatores, qui & adjutores dicuntur *in l. 13. §. fin. de tutelis*: mentio etiam fit adjutoris Præfidis *in l. 6. C. quomodo*; & aliquando adjutoris cornicularii, *in l. ult. ff. de jure immunitatis*: adjutoris Magistri officiorum, *in l. 5. C. de princip. agent. l. 12.* quæstoris *in l. ult. C. de proximis sacrorum scrin. eod. lib.* Jure nostro canonico coadjutoria duplex est, perpetua, & temporalis. Temporalis coadjutoria dicitur cum ministro Ecclesiæ infirmitate, aut alio impedimento detento, certis ex eodem beneficio assignatis redditibus, coadjutor datur, qui pro ipso in Ecclesia ministret, dum infirmitas, vel simile impedimentum durat, ex decisionibus in hoc titulo compilatis, *c. 1. hoc tit. in 6.* Trident. *sess. 26. de reform. c. 7.* qui coadjutores secundi Prælati dici solent, quo in sensu accipiendum esse Sidonium, ibi:

Antistes fuit ordine in secundo.
Fratrem fasce levans Episcopali:
Nam de Pontificis tenore summi
Illa Insignia sumpsit, hic laborem.

Post Sirmundum, & Savarum docuit Mornacius *in d. l. cæcus*. Dantur enim coadjutores sacerdoti, qui munus suum exequi non potest, adjungiturque vicarius dispensator, sive coadjutor, qui vices ejus gerat. Eo sensu Synesius dum de abdicando Episcopatu cogitat, ait: Pro nobis igitur eligendus, vel nobiscum eligendus, omnino eligendus homo est, quisquis ille fuerit, qui in civilibus rebus longe merito petitior videbitur. Coadjutoria vero perpetua ea dicitur, cum sublato impedimento non tollitur, imo proprietario defuncto, in ejus locum succedit coadjutor, quæ successionis species in jure nostro detestabilis est, ex textu *in c. accepimus, de pactis*, juncta interpretatione Petri Gregorii *de benef. c. 30. n. 2.* argumento capitis 1. & 2. *de concess. prabend. c. ne captanda, eod. tit. in 6.* Conc. Trid. *sess. 25. de reform. c. 7. v. in coadjutoris*: unde usus earum jure communi non reperitur receptus. Postea tamen stilo Curiæ fuit introductus, & data justa causa multoties concedantur in Canonicatibus, & Dignitatibus; rarissime vero in parochialibus, teste Gonzalez *d. §. 9. n. 48. & 51.* de illisque late agunt Mandos. *in praxi Signatur. gratia, tit. Coadjutoria, v. Altera*: idem Gonzal. *d. n. 40.* Garc. *a n. 13. & 53. supra*, meminitque Trid. *sess. 25. de reform. c. 7.* nec his casibus utriusque coadjutoriæ rector interim privatur ipso beneficio, ex adductis supra *in c. 1.* Nec contrarium docetur *in c. tua nos*, in illis verbis: *Ab administrationis officio debet removeri, hoc tit.* quia, ut recte docent Glossa ibi, Panormitanus *n. 4.* Suarez *de censur. disp. 51. sect. 2. in fine*, Salgado *de protect. d. 3. p. c. 2. n. 44.* Barb. *d. c. 10. de coadjutoriis, n. 4.* in ejus textus specie remotio illa ab administrationis officio tantum, non vero ab ipso officio facta fuit. Ex differentia autem, quæ versatur inter utramque coadjutoriam, resolvendum venit, utrum coadjutoria sit beneficium? Et dicendum est, coadjutores simpliciter datos ob ægritudinem Prælati, vel simile impedimentum, vere beneficium non obtinere, sed tantum officii functionem & ministerium loco proprietarii; quo in sensu eos habere curam animarum, docetur *in c. de rectoribus, c. tua nos, hoc tit.* nec coadjutor est beneficiarius, ut affirmat Suarez *l. 4. de orat. c. 2. n. 19.* qui inde refert coadjutorem vi coadjutoriæ ad nullam officii ecclesiastici recitationem teneri: quod & docet Navarrus *de orat. c. 2. n. 18.* quamvis enim concessio coadjutoris sit concessio beneficii sub conditione obitus beneficiarii, ideoque ea conditione posita, coadjutor absque nova collatione accipiat beneficium, ac proinde æque sit materia simoniæ, ac beneficium, Suarez *de simon. c. 27 n. 5.* tamen usque ad impletionem conditionis collatio est quasi pendens. Coadjutores vero datos in perpetuum congrua portione assignata, & cum futura succesione, proprie dici beneficiarios, docuerunt Petrus Gregorius *de benefic. c. 11. n. 2. & l. 15. syntag. c. 25. n. 3.* Garcia *de benef. 4. p. c. 5. n. 122.* Cæsar *de eccl. hierarch. q. 2. proœm. n. 21.*

5 De causis coadjutoriarum.

Deinde sciendum est, a quibus, & ex quibus causis coadjutores dentur. Et quoad primum dubium certum est, per Episcopum posse dari parocho coadjutorem ad tempus. Trid. *d. c. 7.* Ceterum coadjutor cum succedendi jure dari tantum potest a Romano Pontifice, *c. pastoralis, hoc tit. in 6.* ex illa plena beneficiorum administratione, quam R. Pontifex obtinet, *c. sicut, §. esse, c. cum autem 7. q. 1. c. quamvis, de reser. in 6. c. auctoritate, de concess. prab. eodem l.* Garcia *de benef. par. 4. c. 5. n. 20.* Olim etiam Episcopis coadjutor assignari potest ab Archiepiscopo in Concilio provinciali. Conc. Meldense celebratum anno 845. *can. 97.* " Sed si Episcopus mini- " sterium ecclesiasticum propter infirmitatem corpoream ex- " hibere non poterit, in Archiepiscopi hoc, cum voluntate " Episcopi ejusdem Ecclesiæ, maneat ordinatione, qualiter " debitum officium non remaneat. " Probat, & refert dictum canonem

locum in Choro: ipse etiam dedit statuta, & vinum admissionis juxta consuetudinem Ecclesiæ, & habet duos vicarios in loco, qui capiunt integram præbendam, & supplent locum suum in Ecclesia. „ Idem secuta Romæ Imperiali consecratione solemniter installatur in Canonicum S. Petri, & Summo Pontifici ministrat vices Subdiaconi, ut tradit Durandus *in ration. l. 2. tit. 8.* Idem de Duce Nortmannorum, Comite Nivernensi, Delphino Viennensi, Duce Aurelianensi, & aliis, qui in diversis Ecclesiis præbendas honorarias habent, referunt Altesserra *de Ducibus c. 12.* Barbosa *de potest. Episcopi allegat. 72. n. 75.*

3 c *Nominantur.*) Laici enim licet sint incapaces beneficii ecclesiastici, *c. cum adeo 18. de rescr. c. ex litteris, de transl.* quia debent beneficiati saltem habere primam tonsuram, ut probat Sausay *in panopl. cleric. p. 5. lib. 6. axiom. 5.* ex dispensatio, ne tamen Pontificis possint beneficium obtinere, ut pluribus relatis docent Petr. Greg. *l. 1. partit. tit. 27. c. 1.* Barbosa *d. alleg. 72. num. 74.* Duarenus *lib. 4. de sacris Eccles. cap. 6.* quo casu licet laici per se non possint obire munia, quæ propria sunt clericorum, tamen fructus percipiunt, & curare debent, ut per alios clericos in Ecclesia ministretur, ut contingit, quando cum non idoneo ad beneficium dispensatur, *cap. 2. de stat. & qualit. capit. licet, capit. commissa, de elect. in 6.*

CAPUT III.

Alexand. III. a *Cant. Archiepiscopo, & ejus suffraganeis.*

EX frequentibus querelis didicimus, in partibus vestris consuetudinem pravam a multis retro temporibus invaluisse, quod clerici ecclesiastica beneficia sine consensu Episcopi diœcesis. vel *b* officialium suorum (qui hoc de *c* jure possunt) recipiunt, minus quam deceat cogitantes, quomodo id a Patrum sanctorum est institutionibus alienum, & ecclesiasticæ contrarium honestati. Unde cum tu, frater Archiepiscope, ex officio tibi commisso tam iniquam consuetudinem de provincia tua velis (sicut debes) radicitus extirpare, tam in illos, qui ecclesiastica beneficia taliter occupata scienter detinent, quam in eos, qui de cetero occupare præsumpserint excommunicationis sententiam *d* protulisti. Nos itaque eandem sententiam ratam habentes, & eam auct. Apost. confirmantes, mandamus quatenus clericos ipsos, qui ipsam sententiam incurrerint, nisi congrue satisfecerint, absolvere minime e præsumatis.

NOTÆ.

1 a *Cantuar.*) Ita etiam legitur in 1. collect. *sub hoc tit. c.* 1. & post Conc. Later. *c. 11.* de Cantuar. Ecclesia & ejus suffraganeis egi *in c. 2. de rescrip.*

b *Officialium.*) Idest Vicariorum Episcoporum, ut communiter in Anglia eos appellari testatur Cujac. *in præsentes.*

2 c *Qui hoc de jure possunt.*) Vicarii generales Episcoporum ex vi proprii officii absque alia speciali commissione possunt instituere præsentatos a Patronis, sicut & electos confirmare, ut pluribus relatis docent Barbosa in præsenti, *n. 3.* & *de potest. Episc. p. 3. alleg. 54. n. 70.* Valensis *de benef. l. 1. tit. 5. & 11.* nam instituere est jurisdictionis, unde transit in Capitulum hæc potestas Sede vacante, *c. 1. hoc tit. l. 6.* sed omnia, quæ sunt jurisdictionis, competunt Vicario Episcopi, nisi a jure exceptum sit: ergo & institutio in beneficiis. Non tamen potest Vicarius beneficia conferre, *c. ult. de offic. vicarii in 6.* Jo. Dartis *de benef. sect. 3. c. 10.* nam non est par ratio institutionis, ac collectionis; quia instituere est necessitatis, conferre autem beneficia gratuitæ donationis: ideoque Vicarius potest instituere, non autem beneficia conferre absque speciali commissione. Ita docuerunt plures congesti a Barb. *d. alleg. 54. n. 69.* qui variis modis accipiunt præsentem Alex. decisionem. Specialem delegationem præcessisse in hoc textu supponunt Dinus *c. 1. de reg. jur. l. 6.* Panormit. *hic.* Idem Panormit. Imola, & alii aliam subjungunt interpretationem, asserentes in hoc textu non agi de libera collatione beneficiorum, sed de institutione, quæ fit ad Patronorum præsentationem, quam Vicarius generalis facere potest absque speciali commissione: ita tenuerunt Glossa *in præsenti, verbo Officialium*, Romanus *singul. 601.* Selva *de benef. 1. p. c. 14.* Lambert. *de jurepatr. l. 2. 3. p. q. 1. art. 5.* Tandem Cov. *3. p. var. c. 10. n. 7.* docet textum hunc posse accipi de institutione, quæ non confert titulum beneficii, sed absenti, vel illius vicario præbet facultatem exercendi curam animarum, juxta textum *in c. 1. de Capel. monach. in 6.* Sed prior sententia defendenda prorsus est, cum ceteræ alienæ sint a præsenti decisione. Quatenus tamen possit Episcopus facultatem conferendi beneficia vacatura vicario proprio dare, dicemus, *in c. constitutus, de constit. prab.*

3 d *Protulisti.*) Sed quomodo Archiepiscopus in subditos suffraganeorum suorum sententiam excommunicationis proferre poterat? contra ea, quæ adduxi *in c. duo, c. pastoralis, de offic. ordin.* Communiter repetentes in præsenti docent, B. Thom. Archiepiscopum Cantuariensem potuisse prædictam excommunicationem proferre, quia agebatur de delictis concernentibus totam provinciam, & ideo Metropolitanum etiam contra subditos suffraganeorum procedere potuisse, docuerunt in præsenti Innocent. Ancharan. *n. 6.* Abbas Antiquus *n. 3.* Butrius *n. 5.* Hostiensis *n. 1.* Zabarella *n. 4.* quos sequitur Lotherius *l. 1. q. 22. n. 8.* qui animadvertit sententiam, de qua in præsenti, non fuisse judicialem, sed decretum Metropoliticum, & legem provincialem sancitam in ipsa Synodo provinciali. Sed quam aliena sit hæc interpretatio a verbis præsentis textus, nemo non videt. Ea ergo, & aliis omissis, vera interpretatio deducitur ex illis verbis hujus textus, *ex officio tibi injuncto.* Cum enim Archiepiscopi Cantuarien. sint Legati nati ratione propriæ dignitatis; Candenus *in sua Britannia*, ibi: „ Cantuarienses Archiepiscopi erant Legati populi Romani: *& ut Urban. II. ajebat*, velut alterius orbis Patriarchæ, *Godevinus*, in vita sancti Theobaldi Cantuarien. Archiepisc. *ibi*: Pallium accepit Romæ ab Innoc. II. a quo etiam titulo donatus est Legati nati, qui ab omnibus successoribus jam inde semper retentus fuit: „ probavi late supra *in c. 1. de offic. Legat.* inde Beatus Thomas, non ut Metropolitanus, sed ut Legatus S. A. suffraganeorum subditos sententiam protulit.

4 e *Præsumatis.*) Sed ad quid necessaria fuit hæc specialis concessio, ut satisfactione præmissa possint Episcopi absolvere excommunicatos ab Archiepiscopo per sententiam generalem, cum censura generaliter lata ab homine possit relaxari, nisi ejus absolutio sit reservata ab omnibus, qui a censuris absolvere valent, ut probant Covar. Soto, Navarrus, & alii, quos laudat & sequitur Gibalinus *de censuris, disq. 9. q. 3. p. 1. n. 16.* Sed recte Glossa finalis in præsenti, quam sequitur Gibalinus ibi, docet sententiam excommunicationis hanc fuisse confirmatam a Pontifice, ut constat ex illis verbis: *Auctoritate Apostolica confirmantes.* Unde necessarium fuit, ut Alex. III. permitteret Episcopis, ut satisfactione præmissa subditos absolverent, cum eos alias absolvere nequirent.

Commentarium hujus textus dedi *in c. ut nostrum, de offic. Archid.*

CAPUT IV.

Clemens III. *Clero* a *Constantinopolitano.*

AUctoritate Ap. Sedis, debitoque officii nostri compellimur viros ecclesiasticos oculo benigniori prospicere, eisque ne graventur molestiis, pastorali solicitudine providere. Hac itaque ratione inducti, auctoritate Ap. prohibemus, ne aliquis vestrum a quocumque in civili, vel criminali negotio impetatur, nec per sæcularem personam carceri, aut vinculis, nisi ab Archiep. suo ejectus fuerit ab ordine clericali, aliquatenus mancipetur, nec absque rationabili & manifesta causa in officio, vel jure suo gravamen ab aliquo patiatur. Prohibemus etiam, ne vicarius Regis, seu quæcumque persona vicem sæcularis potestatis gerens, vobis in domibus, aut aliis rebus vestris injuriam præsumat inferre: sed tam in his, quam in aliis privilegia vobis a Regibus, vel Archiepiscopis pia consideratione concessa, inviolata volumus conservari. Statuimus insuper, ut nullus in Ecclesiis vestris, ultra quam *b* facultates earum Ecclesiarum sustineant, vobis instituatur invitis.

NOTÆ.

1 a *Constant.*) Ita etiam legitur in 2. coll. *sub hoc tit. de jud. c. 1.* ex qua textum ita restituo. De ipsa Ecclesia Patriarchali Constant. nonnulla adduxi *in c. quanto, de consuet.*

b *Facultates earum.*) Juxta adducta supra *in c. 1.* ubi commentarium hujus textus dedi.

CAPUT V.

Innoc. III. a *B. tit. Sancti Marcelli, & B. tit. Sanctæ Susannæ Presbyteris Cardinalibus Apost. Sed. Leg.*

AD decorem, & commodum, tam Eccl. S. *b* Sophiæ, quam aliarum Eccl. quæ sunt in urbe Constantin, constructæ, noscitur pertinere, ut litterati viri, & morum honestate conspicui, de quibuslibet mundi partibus venientes insti-

instituti debeant in eisdem. Verum, sicut nostris auribus est suggestum, ven. f. n. Constant. Patriarcha, immemor eorum quæ sibi suggessimus viva voce, ac postmodum per A. f. m. si tandem ad ipsum nostræ litt. pervenerint, aliarum nationum clericos spernens, Venetos tantum in ipsis Eccl. & præcipuæ in Ecclesia S. Sophiæ satagit collocare, non attendens, quod in omni gente qui facit justitiam, acceptus est Deo, nec Sanctuarium Dei jure convenit hæreditario possideri. Quocirca dis. v. per A. f. m. quat. eundem Patriarcham monere, ac inducere studeatis, ut viros religiosos, honestos, & litteratos, undecumque originem duxerint, in prædictis Ecclesiis instituere non postponat, & maxime in majori; proponentes eidem, quod si monitis nostris acquiescere forte non curaverit, indignum se reddet, ut vos aliarum nationum clericos ad ejus obedientiam compellatis, præsertim cum ipsi propter hoc ad nostram duxerint audientiam appellandum. Neque dissimulare potestis, quin hoc auribus nostris intimetis, ut ex hoc ipso, an verum sit, quod Venetis dicitur promisisse, conjicere valeamus. Si qui vero clerici per vos, vel per alterum vestrum sunt in prædictis Ecclesiis instituti, ap. postposita faciatis eos pacifica possessione gaudere, amotos, sicut justum fuerit, per censuram ecclesiasticam, ap. rem. facientes restitui ad easdem.

NOTÆ.

1 a P) Ita etiam legitur *in 3. collect. sub hoc tit. cap. 1.* legendumque est, *Petro tit. S. Marcelli, & Benedicto tit. S. Sufanna, Presbyteris Cardin. ap. Sed. Leg.* Innoc. enim miserat eos Legatos in Orientem variis ex causis, quas referunt Spondanus *in continuat. Baronii, anno 1200. & 1205.* Bosquetus *in gestis Innoc. III.*

2 b *S. Sophiæ.*) Celebre templum hoc S. Sophiæ urbis CP. mirifice instauravit Justinianus Imperator anno 538. ut refert, & eleganter post Evagrium, & Procopium describit Baronius *t. 7. anno 538. n. 7.*

COMMENTARIUM.

3 PRo interpretatione hujus textus varia adduxerunt post repetentes, & laudatos a Barbosa *hic*, Azor. *2. p. inst. l. 6. c. 4.* Garcia *de benef. 7. p. c. 9. per tot.* P. Greg. *l. 1. de rescrip. c. 30.* Solorzanus *l. 3. de jure Indiar. c. 19.* Arellano *l. 3. antinom. 3.* Sed vera interpretatio petenda est ex historia illius temporis, & urbis Constant. quam licet breviter, retuli *in c. seripeam, de elect. c. fin. de cler. peregr.* Sciendum igitur est, quod antequam Franci, & Veneti ad capiendam Constantinopolim castra movissent, certa inter eos pacta inita fuerunt, quæ ex gestis Innoc. III. editis a Bosqueto libet transcribere, ita enim apud ipsum *fol. 82.* legitur, *sub titul. de pactis initis inter Venetos, & Francos.* „ In nomine Dei æterni, Amen. Nos quidem B. Montis Ferrati Marchio, & Balduinus Flandriæ & Hannoniæ, L. Blesensis & Clarimontis, H. S. Pauli Comites pro parte nostra, vobiscum vir inclyte Domine H. Dandule, Venetorum, Dalmatiæ, atque Groatiæ Dax, & cum parte vestra, ad hoc ut unitas, & firma inter nos possit esse concordia, & ad omnem materiam scandali evitandam, ipso cooperante, qui est pax nostra, & fecit utraque unum, ad ejus laudem & gloriam talem duximus ordinem observandum, & utraque pars juramento astricta. In primis omnium armata manu, Christi invocato nomine, civitatem expugnare debemus, & si divina auxiliante potentia civitatem intraverimus, sub eorum regimine debemus manere, & ire qui fuerint super exercitum præelecti, & eos sequi secundum quod fuerit ordinatum. Totum quidem habere, quod in civitate inventum fuerit, a quolibet duci debet & poni in commune, & loco quo fuerit ordinatum; de quo tamen habere nobis & hominibus Venetis tres partes debent solvi; pro illo habere quod Alexius Imperator nobis & vobis solvere tenebatur. Quartam vero partem nobis retinere debemus, donec fuerimus in ipsa solutione cœquales. Si autem aliquid residuum fuerit, debemus per medietatem inter nos & vos dividere, donec fuerfis apacati. Si vero minus fuerit, ita quod non possit sufficere ad memoratum debitum persolvendum, undecunque fuerit prius habere acquisitum, ex eo debemus dictum ordinem observare. Salvis tamen victualibus quæ debent observari, & dividi, tam vestris, quam nostris æqualiter, ita quod utraque pars possit inde congrue sustentari. Quod autem residuum fuerit, partiri debet in alio habere, juxta ordinem prænominatum. Vos etiam homines Veneti libere & absolute absque omni controversia per totum imperium habere debetis omnem honorificentiam & possessiones, quas quondam consuevistis habere, tam in spiritualibus, quam in temporalibus, omnesque rationes, sive consuetudines, quæ sunt in scripto. Debent etiam sex homines eligi pro parte nostra, & sex pro vestra, qui juramento adstricti eam personam eligere debent de exercitu, quam credent melius posse tenere, & melius scire ordinare terram & Imperium, ad honorem Dei, & S. R. E. & Imperii; & si fuerint in uno concordes, illam debemus Imperatorem habere, quem ipsi concorditer elegerint. Si vero sex in una parte, & sex in alia concordaverint, sors mitti debet, & super quem sors ceciderit, debemus eum Imperatorem habere: & si plures consenserint in una parte, quam in alia, illum Imperatorem habebimus, in quem major pars consenserit. Si vero plures partes fuerint, super quem major pars ordinavit, fit Imperator. Debet vero iste Imperator habere universam quartam partem acquisiti Imperii, & palatium Blachernæ, & Buccam Leonis: reliquæ vero tres partes per medietatem inter vos, & nos dividentur. Sciendum est quod clerici, qui de parte illa fuerint, de qua Imperator electus, potestatem habebunt Ecclesiam S. Sophiæ ordinandi, & Patriarcham eligendi ad honorem Dei, & S. R. E. & Imperii. Clerici vero utriusque partis illas Ecclesias ordinare debent, quæ suæ parti contigerint. De possessionibus vero Ecclesiarum, tot, & tantum clericis, & Ecclesiis debent provideri, quot honorifice possint vivere, & sustentari. Reliquæ vero possessiones Ecclesiarum dividi, & partiri debent secundum ordinem præfignatum. Insuper etiam jurandum est, tam ex nostra parte, quam ex vestra, quod ab ultimo die instanti mensis Martii moderari debemus usque ad annum expletum, ad Imperium, & Imperatorem manutenendum ad honorem Dei, & S. R. E. & Imperii: inde vero in antea, omnes qui in Imperio remanserint, ipsi Imperatori stringi debent juramento secundum bonam & rationabilem consuetudinem: & illi qui tunc in Imperio remanserint, ut prædictum est, jurare debent, quod firmas, & stabiles pactiones, quæ factæ fuerunt, habebunt. Est autem sciendum, quod a nostra, & vestra parte duodecim homines, vel plures pro parte eligi debent, qui juramento adstricti feuda, & honorificentias inter homines distribuere debent, & servitia assignare, quæ ipsi homines Imperatori, & Imperio facere debent, seu quod illis bonum videbitur, & convenientius apparebit. Feudum vero quod unicuique assignatum fuerit, libere & absolute possidere debent de hærede, tam in masculo, quam in femina; & plenam habeant potestatem ad faciendum illud quicquid fuerit voluntatis: salvo tamen jure & servitio Imperatoris & Imperii. Imperator vero reliqua servitia facere debet, quæ fuerint facienda, præter ea, quæ ipsi facient, qui feuda, & honorificentias possidebant secundum ordinem sibi injunctum. Statutum est etiam, quod nemo hominum alicujus generis, qui communem guerram nobiscum, & successoribus nostris, vel populo Venetorum habuerit, recipiatur in Imperio donec guerra pacificata fuerit. Teneatur & utraque pars ad dandam operam bona fide, ut hoc a Domino Papa valeat impetrari, ut si aliquis contra hanc institutionem ire tentaverit, sit excommunicationis vinculo innodatus. Insuper Imperator jurare debet, quod firmas, & stabilitas partitiones, & dationes, quæ factæ fuerint, irrevocabiliter habebit secundum ordinationem superius dictam. Si vero aliquid in istis omnibus erit addendum, vel minuendum, in potestate, & discretione vestra,“ & vestrorum sex Consiliariorum consistat. Sciendum est, etiam, quod vos, præfate Domine Dax, nec debetis Imperatori qui fuerit electus, vel Imperio, ad aliqua servitia facienda juramentum præstare, propter aliquod datum, vel feudum, sive honorificentias, quæ vobis debeant assignari: tantum illi, vel ille, qui, vel quos loco vestro statueritis, super iis, quæ vobis fuerint assignata, debeant juramenta præstare ad omne servitium Imperatori, & Imperio faciendum, juxta ordinem superius declaratum. Anno Domini 1204. mense Mart. indict. 7. „ Constantinopoli ergo capta, cum Thomas Maurocenus Patriarcha Constantinop. electus, & confirmatus esset ab Innoc. III. Venetias est reversus, ut inde Constantinopolim navigaret, & interim cum Venetis pactionem fecit, ut videlicet neminem institueret in Canonicum Ecclesiæ S. Sophiæ, nisi natione Venetum, vel qui continuo per decennium Venetiis habitasset: quam constitutionem Innocentius III. improbavit in præsenti epistola missa prædictis Legatis, & ex litteris directis ad Patriarcham ipsum CP. quas ex gestis Innocentii III. a Bosqueto relatis ubi supra, *fol. 120.* refero.

Littera Papæ ad Patriarcham, cassans illicitas pactiones.

AD hoc Deus Apost. Sed. Antistitem, qui plenitudinem habet Ecclesiasticæ potestatis, super gentes & regna constituit, ut juxta verbum propheticum evellat, & destruat, dissipet, & dilperdat, quæ in agro Dominico suæ culturæ commisso inutilia repererit & nociva, juxta quod alibi præcipitur a Domino per Prophetam: “ Dissolve colligationes im- „ pietatis, solve fasciculos deprimentes. „ Nos igitur attendentes juramentum illud, quasi prorsus illicitum, non esse servandum, quod a te Venetiis constituto fuit a Venetis violenter extortum, sicut tua nobis insinuatio patefecit, ut videlicet neminem sis facturus Canonicum in Eccl. S. Sophiæ, nisi Venetum natione, vel qui continue per decennium Venetiis habitasset: quodque bona fide modis omnibus quibus poteris, laborabis, ut semper in Eccl. S. Sophiæ sit Venetus Patriarcha, salvo in omnibus Apost. Sedis jure, auctoritate, reverentia, & honore; licet hæc conditio sit a te adjecta, & non sit in scriptis redacta. Præsentium tibi auctoritate mandamus, & in virtute Sp. sancti præcipimus, quateaus juramentum illud nequaquam observes, cum Sanctuarium Dei non sit hæreditario jure ab aliquibus possidendum, sed in omni gente, qui facit justitiam, acceptus est Deo: præcavens diligenter ne post hac Apost. Sed. præceptum in præmissis articulis violes, iterumque delinquas; quoniam si de cetero solos Venetos in Eccl. S. Sophiæ Canonicos instituetis, & ad hoc impenderis operam qualemcumque ut semper in eadem Eccl. sit de Venetis Patriarcha, in ipsa non ponendo Canonicum, nisi juret, quod nunquam alium, nisi de Venetis eliget, aut recipiet Patriarcham, nulla deinceps ratione supernis poteris excusari. Sed nec illud observes, quod absque juramento diceris promisisse, ut nemi-

BIBLIOTECA CENTRAL GANT

neminem Archiepiſcopum præter Venetum in tota facies Romanja. Ne vero prætextu juratoriæ cautionis, aut cujuſcumque promiſſionis obtentu talia de cetero præſumantur, aut ſi præſumpta ſunt, obſerventur. Nos obligatione hujuſmodi auctoritate Apoſt. irritamus, ſub interpoſitione anathematis prohibentes, ne quis eas obſervare præſumat; tibique præcipimus, ut id Canonicis S. Sophiæ non ſolum inſtitutis, ſed etiam inſtituendis caute denuncies, quatenus hoc nefas valeant evitare. Licet autem pluris debueris Deum timere quam homines, ne jurares aliquid propter homines contra Deum: ſi tamen in illo juramento per vim & metum extorto præſcriptam adhibuiſti cautelam, aut juraveris ſalvo in omnibus Apoſt. Sedis jure, aut reverentia & honore: nos tibi delictum tuum humiliter confitenti ex ſpeciali gratia indulgemus, ut hujuſmodi juramentum nullum poſſit tibi præjudicium generare, dummodo præceptum, quod ſalubriter tibi fecimus ad ſalvandum jus, auctoritatem, & honorem Apoſtol. Sedis, contra cujus ſtatuta, ea quæ ſunt jurata, redundant, fideliter exequaris. Ceterum etſi præſcripta nobis a tuis nuntiis ſecreto fuerint intimata, noveris tamen pro certo, quod quædam eorum certa relatione prius fuerant noſtris auribus patefacta.

CAPUT VI.

Idem a *Helien. Epiſcopo, & Archid.* b *Norantomæ, & Mag. H. de Gerſt.*

CUm veniſſent ad Ap. Sedem dil. fil. Mag. Honorius Archid. *c* Richemundiæ, & Mag. Columbus Subdiac. noſter, I. de Eboraco & R. Avelnel, procuratores ven. fr. n. Eborac. Archiepiſcopi, eos in conſiſtorio noſtro duximus audiendos. Fuit autem ex parte Archiep. memorati propoſitum, quod inſtitutio perſonarum, & cuſtodia Eccleſiarum vacantium, ad eum in diœceſi ſua ſpectat, tam de jure communi, quam conſuetudine generali. Verum quidam prædeceſſ. ipſius quibuſdam Archid. Richem. tam inſtitutionem, quam cuſtodiam perſonaliter commiſerunt, eas ſibi aliorum tempore retinentes & libere, ſicut ſpectabat ad eos, utentes eiſdem, ita quod Archiep. qui Eborac. Eccl. modo præeſt Vv. de Chimili, quondam Archid. Richemundiæ, illas ad preces inclytæ recordationis R. *d* Regis Anglorum, de gratia ſpeciali conceſſit, & eo in Epiſcopum poſt electo, ſibi retinuit tanquam ſuas. *Et infra*: Ad hæc Archidiac. ipſe reſpondit, quod cum inclytæ recordationis primus *e* H. Rex Angliæ apud Karleolum Sedem Epiſc. vellet de novo creari, quia ex hoc Archid. Richemundiæ lædebatur, Rex ipſe a bonæ mem. T. Archiep. Eborac. humiliter poſtulavit, ut in recompenſationem cujuſdam partis, quæ ſubtrahebatur Archidiaconatui memorato, prædictas concederet dignitates: Archiepiſcopus autem annuit precibus poſtulantis, & tam inſtitutiones, quam cuſtodias non perſonaliter Archid. qui tunc erat, ſed perpetuo, de conſenſu Eborac. Capituli, Archidiaconatui reali, & liberali conceſſione donavit. Cum autem Archid. ipſe in continua poſſeſſione, tam iſtarum, quam aliarum etiam libertatum multorum Archiep. Regum, & Archid. temporibus extitiſſet, & ſæpedictus Archiep. ſine contradictione qualibet conceſſiſſet ipſum cum omnibus libertatibus ſuis eidem, poſt conceſſionem aſſerunt, quod ipſum conceſſerat inſtitutionibus, & cuſtodiis vacantium Eccleſiarum exceptis. Ipſe vero timens, ne ſi negaret expreſſe, cum nondum Archid. eſſet poſſeſſionem adeptus, vel impediretur penitus factum ejus, vel diutius differretur, reſpondit quod non ſolum de illo, ſed de omnibus redditibus ſuis faceret, quod Archiepiſcopo complaceret. *Et infra*: Super hoc pars replicavit averſa, quod ſi renuntiatio, vel abjuratio Archidiaconatui non noceret, ſuper hoc tamen eſſet Archid. repetendi facultas adempta. Sed Archidiaconus libertates illas ſe non repetere reſpondebat, cum eis libere, ſicut prius, quando iter arripuit veniendi ad S. Apoſtolicam, uteretur, & earum poſſeſſione gauderet. Sed contra hoc iterum replicabatur, quod idem Archidiaconus in quadam Eccleſia ſui Archidiaconatus non per Archiepiſcopum poſtulaſſet inſtitui, ſi talis inſtitutio pertinebat ad ipſum, & ipſe tunc ipſarum libertatum poſſeſſione gauderet. Ad quod Archidiaconus ipſe reſpondit, quod per Archiepiſcopum non inſtitui, ſed confirmari potius poſtulavit, licet quod ſeipſum inſtitueret, incongruum videretur. Nos igitur auditis quæ fuerunt hinc inde propoſita, & plenius intellectis, *f* interlocuti ſumus, Archidiac. eſſe in plena libertatum ejus Archidiaconatus *g* poſſeſſione tuendum, donec probatum legitime fuerit ex adverſo, libertates ipſas Archid. ab Epiſcopis perſonaliter fuiſſe conceſſas; cum in hoc caſu, tam ante, quam poſt, & in ipſa etiam conceſſione Archiepiſcopus eas retinere ſic potuerit licite, tanquam ſuas: vel donec legitime probatum fuerit, eaſdem libertates Archid. abjuraſſe: ſed in hoc caſu, ſi conceſſio fuit illa realis, Archiepiſcopo nihil juris, vel utilitatis accedat, quia nos vel ad petitionem Eborac. Eccleſiæ, vel per nos ipſos ſuper hoc Archidiaconatui conſulemus. Si ergo alterutrum ipſorum fuerit legitime comprobatum, Archid. ſuper libertatibus ipſis; ſi neutrum, Archiepiſcopo ſilentium imponatur.

NOTÆ.

a *Helien.*) Ita legitur 3. *collect. ſub hoc tit. c.* 3. ex qua reſtituo inſcriptionem, & litteram hujus textus. De Hallienſi Eccl. egi *in c. paſtorali, de reſcr.* Etiam textus hic reperitur apud Hoveden. in vita Jo. Regis Angl. & caſum refert Alteſerra *in præſenti*.

b *Norantomæ.*) In 6. *collect.* legitur *Norvicenſi*; ſed male: Norantomum enim eſt civitas Angliæ ſub Comite Norantomenſi, cujus meminit Vergilius *in hiſtor. Anglic, fol.* 3. 35. 326. & 378.

c *Richomundiæ.* De quo Archidiaconatu egi *in c. dilecti, de ſupplenda neglig.*

d *R. Regis.*) Richardi videlicet, qui appellatus fuit *Cor Leonis*.

e *Primus H.*) Henricus videlicet, qui anno 1135. curavit, ut nova Sedes Epiſc. Carleoli poneretur, in qua Arnulphus primus Epiſcopus creatus ſedit, ut refert Vergil. *l.* 11. *hiſt. Anglia, fol.* 192.

f *Interlocuti.*) Judicio *de interim*, videlicet, ut voluit Covar. *pract. c.* 17. Commentarium hujus textus dedi *in c. ut noſtrum, de offic. Archid.*

g *Poſſeſſione tuendum.*) Nam adeo potens eſt poſſeſſio, maxime ubi per annos aliquot continuata reperitur, ut quis debeat in ea manuteneri ex titulo apparenti, licet non concludenti, quouſque in judicio proprietatis vincatur, *c. cum perſonæ, §. pen.* ubi Jo: Andreas *n.* 6. Geminianus *n.* 4. Francus *de privil. l.* 6. *n.* 2. notavit Abbas in præſenti, *n.* 8. quem ſequuntur Mareſcot. *l.* 1. *var. c.* 11. *n.* 36. Garcia *de nobilit. gloſſ.* 8. *n.* 4. Solorzan. *de jure Indiar. t.* 2. *l.* 2. *c.* 28. *n.* 47. Ex hoc etiam textu aperte probatur, poſſeſſionem anteceſſoris prodeſſe interdictis retinendæ, quod procedit, quando poſſeſſio eſt reſpectu rei, ſeu intuitu præbendæ, quia tunc non poſſidet beneficiarius, ſed Eccleſia ipſa. Poſth. *de ritumt. obſerv.* 37. *& obſerv.* 55. *ex n.* 90. Barboſa *n.* 2. *voto* 42. *a princ.* Contrarium procedit, ſi beneficiarius non ſit uſus illo jure, aut prærogativa intuitu beneficii, ſed ex favore perſonali, & independenter a præbenda; tunc enim ſucceſſor juvatur ejus poſſeſſione. Menoch. *de retin. remed.* 3. *n.* 57. Poſth. *d. obſerv.* 55. *n.* 89. quod etiam ex præſenti textu deducitur: unde infertur ſucceſſorem in poſſeſſione Eccleſiaſt. non eſſe manutenendum ex poſſeſſione anteceſſoris, qui in eum tranſtulit penſionem auctoritate Apoſt. quia poſſeſſio illa reſidebat perſonaliter penes anteceſſorem, & ſic non tranſit in ſucceſſorem, Garcia *de benef. l. p. c.* 5. *n.* 470. Poſth. *d. obſerv.* 55. *n.* 155. regulariter enim in translatione poſſeſſionis vetus extinguitur, & non creatur. Gratian. *diſcept. c.* 113. *n.* 77. e contrario ſi penſionarius eſt in poſſeſſione exigendi, quamvis decedat poſſeſſor beneficii gravati, continuatur poſſeſſio, & per conſequens manutentio contra quemcunque ſucceſſorem in beneficio, quia penſio ipſa afficit beneficium gravatum, tanquam onus reale, independenter ab actuali poſſeſſore. Garcia *d. c.* 5. *n.* 33. Poſth. *obſerv.* 18. *ex n.* 34. & *obſerv.* 56. *ex n.* 11. Barboſa *in praxi exigendi penſ. q.* 2. *p.* 1. *ex n.* 44.

CAPUT VII.

Idem *Epiſcopo* a *Trecenſi, & Archid. Pariſienſi.*

CUm ad noſtram. *Et infra*: Illud autem nolumus vos ignorare, quod poſtquam M. fuit Abbas effectus, *b* cuſtodiam de jure non potuit obtinere, quia cum tatione Abbatiæ ad ipſum pertineat donatio tam cuſtodiæ, quam aliarum dignitatum, ac etiam præbendarum in Eccl. Patranen. cuſtodiam ipſam recipere non potuit a ſeipſo, cum inter dantem, & accipientem debeat eſſe diſtinctio perſonalis: ſed nec ab alio, cum jus conferendi alius non haberet.

NOTÆ.

a *Trecenſi.*) Ita etiam legitur in 3. *collect. ſub hoc tit. c.* 4. licet pro *Pariſienſi*, legatur *Pariſienſi*, ſed ubique male, cum legendum ſit *Peronenſi*; ut notavit Cajacius in præſenti. Peronenſis civitas eſt in Picardia, in cujus templo ſepultum eſſe Carolum Simplicem Regem Francorum, refert Papirius Maſſon. *in deſcript. Galliæ per flum. fol.* 317.

b *Cuſtod.*) *De his cuſtodiis egi in c.* 4. *de offic. ordin.*

COMMENTARIUM.

EX hoc textu deducitur, eum ad quem ſpectat collatio beneficiorum, non poſſe ſeipſum inſtituere; quod etiam probatur *ex c.* 3. *de exceſſ. Prel. c. per noſtras, de jurepat.* illuſtrant cum congeſtos hic a Barboſa, plures laudati a Baſilio *l.* 8. *de matrim. c.* 4. *n.* 9. P. Gregor. *l.* 1. *partit. tit.* 28. *c.* 17. Gibalin. *de clauſura, diſquiſ.* 1. *c.* 5. *§.* 3. *conſect.* 6. Rouſſellius *t.* 2. *hiſt. Pontific. juriſd. c.* 2. *n.* 11. Arellano *l.* 1. *antinom.* 5. Ratio tamen ab Innocentio adducta illis verbis, *cum inter dantem, & accipientem debeat eſſe diſtinctio perſonalis*, in aliis actibus humanis generaliter vera non eſt: nam in actibus juriſdictionis voluntariæ, & ſimilibus non repugnat eumdem plurium perſonam ſuſtinere, ut in caſu legis *ſi conſul.* 3. *ff. de adopt.* ibi: *Si conſul, vel præſes filius familias ſit, poſſe eum apud ſemetipſum vel emancipari, vel in adoptione dari conſtat.* Et *l. unic. ff. de offic. Conſul. c. quod ſicut, §. ſuper eo, de elect. c. a collatione, de appel.* unde diſpenſare poteſt Prælatus in legibus a ſe poſitis, & in votis ac juramentis propriis, ſicut cum ſubditis, Sanch. *l.* 8. *de matrim. diſp.* 3. *& l.* 4. *ſumme, c.* 37. *n.* 2. Suar. *de legib. l.* 6. *c.* 12. Salas *eod. tr. diſp.* 20. *ſect.* 12. Baſil. *de matr. d. n.* 9. licet quoad actus forenſes, & juriſdictionis contentioſæ regulariter vera ſit prædicta ratio, ut ait Ulpian. *in l. ille a quo* 13. *§. tempeſtivum, ff. ad Trebel.* ibi: *Ipſe ſe cogere non poterit*: ex ratione adducta a Paulo *in l. ſi plures 9. ff. de pact.* ibi: *Nam difficile eſt, ut unus homo duorum vicem ſuſtineat*. Ratio adducta ab Innoc. procedit in præſenti caſu inſtitutionis, quoad beneficia, vel dignitates, ex ſpeciali juris diſpoſitione, videlicet ad evitandam ambitionem; qua ratione nemo in alienationibus, ubi proprium commodum verſatur, & per conſequens fraus dari poteſt, ſibi auctor fieri valet, *l.* 1. *ff. de auct. tut.* ubi plura Gothofred. Clem. 1. *de rebus Eccl.* quam rationem ambitionis expreſſit Pontifex *in dict. cap. per noſtras*, ibi: *Quia nullus ingerere ſe debet eccleſiaſtica prælationis officiis*. Quare juxta hanc juris diſpoſitionem dixit Innoc. in præſenti, inter dantem, & accipientem debere dari diſtinctionem perſonarum, in eo videlicet caſu, de quo agebatur, cum in aliis actibus, ubi non datur hæc ſpecialis ratio, non deſideretur eadem diſtinctio perſonarum. An vero poſſit quis electioni de ſe factæ co ſe ntire, expoſ. *in c. cum in jure, de elect.*

TITULUS VIII.

De conceſſione præbendæ, & Eccleſiæ non vacantis.

CAPUT PRIMUM.

a Gelaſius Papa *ad Romanos.*

QUi in vivorum ſacerdotum loco ponuntur, hoc ipſo ſunt ab eccleſiaſtica communione pellendi, quo ſe paſſi ſunt ſucceſſores vivis ſacerdotibus adhiberi.

NOTÆ.

a *Gelaſius.*) Ita etiam habetur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 1. & in eadem collectione, *ſub tit. de ætat. & qualit. c.* 2. tribuitur textus hic Pelagio, ſed male; verus enim ejus auctor eſt Gelaſius I. *in epiſt.* 6. *ad Epiſcopos Dardaniæ*, ut refert Anſelmus *l.* 12. *q.* 96. & ex eo Anton. Auguſt. *in epit. l.* 4. *tit.* 24. *c.* 6. ubi ita textum hunc compilavit: "Epiſcopi ab Acacio conſtituti, hoc ipſo ſecundum „ canones fuerant ab Eccleſiaſtica communione pellendi, quod „ ſe paſſi ſunt ſucceſſores vivis ſacerdotibus adhiberi. „ In quibus verbis nonnulla notanda ſunt hucuſque a repetentibus in præſenti omiſſa. Primo auctorem hujus textus eſſe Sanctum Gelaſium I. natione Afram, qui Eccleſiam rexit ex anno 492. uſque ad annum 496. de quo plura retulit Carolus a Sancto Paulo in Biblioth. Pontif. *lett. G. n.* 1. Secundo in præſenti textu Gelaſium improbaſſe ordinationes Epiſcoporum factas ab Acacio, qui a Sede Apoſtolica damnatus fuerat, ut refert Baronius anno 493. Unde non recte repetentes hic Gelaſium generaliter acceperunt de quibuſcumque ſacerdotibus in locum vivorum conſtitutis, eorumque beneficia poſſidentibus: tantum enim Gelaſius agit de Epiſcopis ab Acacio conſtitutis, qui non ſolum excommunicati erant, quia Acacio damnato communicaverant, verum & quia paſſi fuerant in locum vivorum conſtitui, contra ſacros Eccleſiæ canones, qui ſub graviſſimis pœnis prohibuerunt, ne vivente Epiſcopo alius in ejus locum conſtitueretur: in quibus illud notandum eſt, dum de Epiſcopis agitur, eos appellari ſacerdotes, ut in præſenti etiam fecit Gelaſius: ita enim cautum legimus in Synodo 8. ſub Hadriano, *act.* 5. ibi; „Nec temere a mundana poteſtate ejiciatur legitimus Pontifex, & pro eo ſubrogetur alter inique, & illegaliter. „ *Conc. Moldenſe* can. 47. „ Nemo vivente Epiſcopo Eccleſiam illius, aut res ad eam pertinentes invadere, aut dominari præſumat. „ *Innoc.* ep. ad Clerum CP. „ In locum viventium Epiſcoporum alii ſubrogantur, *&c.* Nunquam ſane Patres noſtros talia auſos fuiſſe, ſed potius vetuiſſe cognovimus, ne cui in locum viventis per conſecrationem alium ſubſtituendi ſit poteſtas, &c. „ *c. audivimus* 3. *q.* 2. *c. nulli, in princ. c. ſi quis alio* 43. 7. *q.* 1. „ refert Ant. Aug. *d. l.* 4. *tit.* 24. Unde præſens textus, & proxime relati tantum de Epiſcopis exaudiendi ſunt, non vero de aliis inferioribus Prælatis in locum vivorum conſtitutis. Quare autem depoſitionis pœna impoſuitur ſubrogato in locum Epiſcopi viventis, non vero ſubſtituto in locum beneficiarii vivi, exponit Petrus Greg. *l.* 4. *partit. tit.* 7. *c.* 3. quia videlicet inter Prælatum & Eccleſiam contrahitur matrimonium ſpirituale, non vero inter beneficiarium, & parochiam. Unde adulterium ſpirituale videtur committi in ſubrogatione Epiſcopi in locum viventis, & ita graviori pœna illud puniendum erat, *c. ſicut vir.* 11. *c. ſicut alterius* 39. 7. *q.* 1.

CAPUT II.

Ex Concilio a *Lateranenſi.*

NUlla *b* Eccleſiaſtica *c* miniſteria, ſeu etiam beneficia, vel *d* Eccleſiæ alicui tribuantur, ſeu permittantur, antequam *e* vacent, ne deſiderare quis mortem proximi videatur, in cujus locum, & beneficium ſe crediderit ſucceſſurum. Cum enim ipſis etiam Gentilium *f* legibus inveniatur inhibitum, turpe eſt, & divini plenum animadverſione judicii, ut locum in Eccleſia Dei futuræ ſucceſſionis expectatio habeat, quam ipſi etiam Gentiles homines condemnare *g* curaverunt. Cum vero præbendas Eccleſiaſticas, ſeu quælibet officia in aliqua Eccleſia vacare contigerit, vel ſi etiam modo vacant, non *h* diu maneant in ſuſpenſione, ſed infra ſex *i* menſes perſonis, quæ digne miniſtrare valeant, conferantur. Si autem Epiſcopus, ubi ad *j* eum ſpectat, conferre diſtulerit, per Capitulum ordinetur. Quod ſi ad Capitulum pertinuerit, & infra præſcriptum terminum hoc non fecerit, Epiſcopus ſecundum Deum hoc, & cum religioſorum virorum *k* conſilio exequatur, aut ſi omnes forte neglexerint, *l* Metropolitanus de ipſis ſecundum Deum, abſque illorum contradictione diſponat. Et quæ honeſtatis decorem deformant, & canonum probantur ſanctionibus obviare, penitus ſunt evellenda, & falce Apoſtolici moderaminis reſecanda. Unde quia Eccleſiæ viventibus perſonis alii conferri non debent, conſult. t. t. reſpondemus, ut ſi quas conceſſiones Eccleſiarum tui Epiſcopatus viventibus perſonis factas eſſe conſtiterit, & ſuper hoc ventum fuerit ad judicium, eas auctoritate noſtra in irritum revoces, & frivolas, & vanas eſſe decernas.

NOTÆ.

a *Lateran.*) Ita etiam legitur in prima collectione, *ſub hoc tit. c.* 2. & reperitur textus hic in ipſo Conc. Later. celebrato ſub Alexandro III. *c.* 8. de quo Concilio nonnulla notavi *in c. nulli* 27. *de reſcr.*

b *Miniſteria.*) Licet miniſteria nonnunquam accipiantur pro rebus non ſpiritualibus, ſeu profanis, *c.* 2. 12. *q.* 2. Concilium Arvernenſe *can.* 7. ibi: „ Ne ad nuptiarum ornatum miniſteria divina præſtentur, ne dum improborum contactu, pompaque ſecularis luxuriæ polluuntur, ad officium ſacri miniſterii videantur indigna. „ Extat apud Gratianum *in c. nuptiarum* 42. *de conſecr. diſt.* 1. quomodo & miniſteriorum appellatio exaudienda de vaſis, pallis, ornamentiſque ſacris, *in c. non licet*, 32. *d.* Concilium Brachar. 3. *can.* 2. Tolet. 17. *can.* 5. in Pontificali Damaſi *in Sixto I. & Urbano I.* ut etiam in jure civili miniſteria pro rebus, ſerviſque ponuntur *in l. ſi ſervum* 27. *§. ſi fornicarius, ff. ad l. Aquil. l. obligatione* 6. *de pignor. l. queſitum* 12. *§. idem Celſus* 31. *ff. de fundo inſtructo*: apud Sextum Aurel. Victor *in ep. de vita & moribus Imp.* ubi de Theodoſio, qui lege prohibuit miniſteria laſciva, pſaltriaſque comeſationibus adhiberi. Tamen in præſenti miniſteria accipiuntur pro officiis, aut dignitatibus, quo in ſenſu accipiuntur miniſteria *in l.* 1. *ff. ad leg. Jul. repetund. l.* 2. *ff. de offic. Proconſul. l.* 6. *§. illicitas, ff. de offic. Præſidis, l.* 2. *ff. de ſervis fugitivis, l.* 3. *§. qui pecuniam, ff. de ſuſpect. tut. c. multi* 1. *q.* 1. *cum in canone, §. inferiora, de elect. c. Joannes, de*

BIBLIOTECA CENTRAL U.A.N.L.

cleric.